

Ewa DZIURZYŃSKA

Archiwum Nauki Polskiej Akademii Nauk
i Polskiej Akademii Umiejętności
e.dziurzynska@archiwum-nauki.krakow.pl

Martina ŠUMOVÁ

Masarykův ústav a Archiv
Akademie věd České republiky, v.v.i.¹
msumova@centrum.cz

**„KORESPONDENCJA ADAMA VETULANIEGO
Z MIROSLAVEM BOHÁČKIEM” – WYDAWNICTWO
ŹRÓDŁOWE, OPRACOWANE W RAMACH
WSPÓŁPRACY POLSKIEJ AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI
Z AKADEMIĄ NAUK REPUBLIKI CZESKIEJ²**

Streszczenie

Polski historyk prawa i kanonista Adam Vetulani (1901–1976) oraz czeski historyk prawa, specjalista w zakresie prawa rzymskiego i kodykologii Miroslav Boháček (1899–1982) należeli do pokolenia uczonych, którzy w okresie międzywojennym ukończyli studia, wykorzystali stypendia na zagranicznych uniwersytetach i rozpoczęli dobrze się zapowiadającą karierę akademicką. Po drugiej wojnie światowej władze komunistyczne uniemożliwiały im wyjazdy zagraniczne, nawet do tzw. krajów demokracji ludowej. Przez wiele lat tylko drogą korespondencyjną utrzymywali kontakt z zagranicznymi uczonymi. Do osobistego spotkania Vetulaniego z Boháčkiem doszło dopiero w 1962 roku, po 6 latach wymiany listów. Ich korespondencja nie

¹ Obecnie Martina Šumová pracuje także w Archiwum Senatu Parlamentu Republiki Czeskiej (Archiv Senátu Parlamentu České republiky).

² Tekst jest nieco zmienioną wersją referatu przedstawionego na posiedzeniu Komisji Historii Nauki PAU w dniu 9 maja 2012 r.

była dotąd publikowana. Pochodzi z lat 1956–1975 i zawiera 96 listów: 56 Adama Vetulaniego do Mirosława Boháčka oraz 40 Boháčka do Vetulaniego. Korespondencja ta stanowi cenne źródło do poznania biografii obu uczonych, a także historii polskich i czeskich badań średniowiecznych rękopisów prawniczych. Jej edycja jest przygotowywana w ramach projektu *Czesko-polskie kontakty naukowe i kulturalne w XIX i XX w.*, realizowanego wspólnie przez Archiwum Nauki Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności oraz Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, v.v.i.

Słowa kluczowe: Adam Vetulani, Mirosław Boháček, polsko-czeskie kontakty naukowe, historia prawa, publikacja korespondencji

I

Rozpoczęcie w 2003 roku formalnej współpracy Archiwum Nauki Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności z Instytutem Masaryka i Archiwum Akademii Nauk Republiki Czeskiej (Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, v.v.i.)³ stało się możliwe dzięki obowiązującemu od 1998 roku porozumieniu między PAU i Akademią Nauk Republiki Czeskiej. Wspólny projekt zatytułowany początkowo *Kontakty naukowe i kulturalne między Czechami a Galicją w XIX i XX w.* trzy lata później rozszerzono i obecnie jest realizowany pod nazwą *Czesko-polskie kontakty naukowe i kulturalne w XIX i XX w.*⁴ Celem współpracy jest zbieranie materiałów do wspólnych wydawnictw o wzajemnych polsko-czeskich kontaktach naukowych, publikacja ich opracowanych fragmentów w polskich lub czeskich specjalistycznych czasopismach naukowych i wydawanie odrębnych opracowań źródłowych.

W latach 2003–2012 owocem wspólnych prac badawczych było kilka publikacji i referatów przedstawionych na konferencjach i posiedzeniach naukowych oraz dwie wystawy⁵. Te rezultaty są zachętą do dalszej współpracy obu instytucji⁶.

³ Do 2006 roku, przed połączeniem z Instytutem Masaryka, partnerem współpracy było Archiwum Akademii Nauk Republiki Czeskiej.

⁴ Na tym etapie do współpracy zaproszono Archiwum Uniwersytetu Karola w Pradze i Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego.

⁵ Wśród publikacji formą i objętością wyróżnia się edycja źródłowa: Dziurzyńska, Ďurčanský, Kodera 2007. Oprócz tego ukazały się m.in.: Ďurčanský, Skrzyński 2006; Dziurzyńska 2012. W konferencjach i posiedzeniach naukowych współorganizowanych przez Komisję Historii Nauki PAU oraz Archiwum Nauki PAN i PAU ze strony czeskiej najczęściej brał udział Marek Ďurčanský. Drukami ukazały się referaty: Ďurčanský 2004; 2007; 2011a; 2011b; Cajthaml, Ďurčanský 2014. Wystawy: *Między Krakowem a Pragą. Tadeusz Kowalski (1889–1948) – Jan Rypka (1886–1968) – Bedřich Hrozný (1879–1952). Z dziejów współpracy polskich i czeskich orientalistów* (Kraków, 22 VI–16 X 2007); *Mezi Krakovem a Prahou. Bedřich Hrozný – Tadeusz Kowalski – Jan Rypka. Spolupráce českých a polských orientalistů* (Praga, 29 IX–10 X 2008); zob. Dziurzyńska 2010.

⁶ W czerwcu 2013 roku z okazji obchodów 10-lecia współpracy zorganizowano w Krakowie konferencję *Na różnych drogach nauki. Z kontaktów uczonych polskich, czeskich i słowac-*

II

Wiekowo Adama Vetulaniego (ur. 1901) i Miroslava Boháčka (ur. 1899) dzieliły tylko dwa lata. Należeli do pokolenia uczonych, którzy w okresie międzywojennym ukończyli studia, wykorzystali stypendia na zagranicznych uniwersytetach i rozpoczęli dobrze się zapowiadającą karierę akademicką, w obu przypadkach zatrzymaną przed wybuchem drugiej wojny światowej na etapie procedury związanej z przyznaniem profesury zwyczajnej.

W latach 1919/1920–1922/1923 Adam Vetulani studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego i absolutorium uzyskał 24 września 1923 roku⁷. Zamierzał zostać adwokatem, ale udział w seminarium Stanisława Kutrzeby (1876–1946) wpłynął na zmianę jego planów i decyzję o poświęceniu się pracy naukowej. W styczniu 1925 roku uzyskał tytuł doktora praw, a w grudniu tego roku wyjechał za granicę na roczne stypendium, które miało istotne znaczenie dla początków jego kariery naukowej. Rozpoczął je w czeskiej Pradze (31 X–15 XI 1925), gdzie na Uniwersytecie Karola uczestniczył w seminariach profesorów Karela Kadleca (1865–1928) i Jana Kaprasa (1880–1947). Następnie do grudnia 1926 roku studiował we Francji, głównie w Strasburgu, ale też w Paryżu.

Po powrocie do Krakowa otrzymał stanowisko pomocniczego pracownika naukowego Uniwersytetu Jagiellońskiego przy Katedrze Prawa Cywilnego⁸. Opracowana podczas stypendium w Strasburgu monografia strasburskiej kapituły generalnej⁹, wraz z dotychczasowym dorobkiem naukowym Vetulaniego, stała się podstawą jego habilitacji w marcu 1928 roku. Od nowego roku akademickiego był zastępcą profesora prawa kościelnego na macierzystym uniwersytecie. Sześć lat później został mianowany profesorem nadzwyczajnym, a potem, z przyczyn natury politycznej, jego kariera uniwersytecka uległa zahamowaniu¹⁰.

W 1930 roku Adam Vetulani ożenił się z Ireną Latinik (1904–1975), ówczesną asystentką w Zakładzie Biologii i Embriologii UJ, z którą miał dwóch synów: Jerzego (ur. 1936) i Jana (1938–1965).

*kich w XX wieku, towarzyszącą jej wystawę *By wznieść się ponad szczyty... Z kontaktów uczonych polskich, czeskich i słowackich w XX w.* (15 XI 2013–30 III 2014) oraz wydano związaną z nią publikację (Maciuk, Laskosz 2013). Zmienioną wersję tej wystawy zaprezentowano w marcu 2014 roku w Pradze pt. *Hřebeny hor rozdělení i spojení. Z kontaktů českých, slovenských a polských vědců ve 20. století* (18 III–4 IV 2014). Aktualne rezultaty współpracy obie instytucje prezentują na swoich stronach internetowych: <http://www.archiwum-nauki.krakow.pl> (28.04.2015); <http://www.mua.cas.cz> (28.04.2015).*

⁷ Żukowski 2014, s. 552.

⁸ Jednocześnie pracował w charakterze aplikanta przy Sądzie Okręgowym w Krakowie. Stanowisko to objął po ukończeniu studiów w czerwcu 1924 roku, a ostatecznie zrezygnował z niego w 1934 roku.

⁹ Vetulani 1927.

¹⁰ Zwlekanie z nominacją miało być spowodowane krytycznym stosunkiem Vetulaniego do rządów sanacyjnych oraz sympatyzowaniem z Frontem Morges i ruchem ludowym. Zob. Bartel, Grodziski 2005, s. 10.

Miroslav Boháček od 1918 roku studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Karola w Pradze, gdzie w tym czasie wykładali jeszcze Leopold Heyrovský (1852–1924) i Josef Vančura (1870–1930). Na seminarium Vančury napisał do dziś cenioną pracę *Římské právní proky v právní knize brněnského písaře Jana*¹¹. W czasie studiów uzyskał stypendium na uniwersytecie w Palermo (rok akademicki 1921/1922). Pobyt we Włoszech, a zwłaszcza praca w seminarium Salvatore Riccobono (1864–1958)¹², miał kluczowe znaczenie dla początków jego kariery naukowej. Gdy w 1923 roku został wypromowany na doktora praw, pracował już jako asystent w bibliotece seminarium. Dwa lata później ponownie wyjechał do Palermo, gdzie dokończył pracę *Ademptio legati*¹³, na podstawie której habilitował się na macierzystym uniwersytecie w grudniu 1925 roku i rozpoczął wykłady z prawa rzymskiego. W tym samym roku uczynił także poważny krok w życiu osobistym – 6 października ożenił się z nauczycielką Libuše Moravcovą (1899–1978). Ich jedyna córka otrzymała imię po matce – Libuše (1927–1994).

Jesienią 1927 roku Boháček przyjął propozycję swego starszego kolegi i przyjaciela prof. Otakara Sommera (1885–1940) objęcia nadzwyczajnej profesury prawa rzymskiego na Wydziale Prawa Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie, dokąd przeprowadził się z rodziną. Ten epizod w życiu Boháčka zakończył się w 1933 roku, kiedy to, m.in. dzięki pozytywnej ocenie jego dotychczasowej pracy naukowej przez Sommera, został mianowany profesorem nadzwyczajnym Wydziału Prawa Uniwersytetu Karola w Pradze.

Wśród prac opublikowanych przez Boháčka w okresie międzywojennym najważniejszą była monografia do dziejów skargi negatoryjnej *Actio negatoria*¹⁴, która miała być drogą do uzyskania profesury zwyczajnej. Przeciagające się postępowanie w tej sprawie zostało jednak przerwane w związku z okupacją niemiecką i zamknięciem czeskich wyższych uczelni.

III

Po wybuchu drugiej wojny światowej losy obu uczonych potoczyły się odmiennie. Adam Vetulani już w czasie wojny polsko-bolszewickiej jako student ochotnik zdobył pierwsze doświadczenia wojskowe i stopień plutonowego. Tuż przed agresją niemiecką, w sierpniu 1939 roku, kiedy został zmobilizowany, nie uchylił się od służby i, jak się wkrótce okazało, dzięki temu uniknął losu wielu swoich uniwersyteckich kolegów – aresztowania przez Niemców w ramach Sonderaktion Krakau i pobytu w obozie koncentracyjnym w Sachsenhausen.

¹¹ Boháček 1924b.

¹² Boháček 1924a.

¹³ Boháček 1925.

¹⁴ Boháček 1938.

Po kampanii wrześniowej i internowaniu w Rumunii, przedostał się do Francji, gdzie walczył jako żołnierz II Dywizji Strzelców Pieszych. Po kapitulacji Francji, podczas pięcioletniego internowania w Szwajcarii, włączył się w działalność związaną z powstaniem oraz funkcjonowaniem obozów licealnych i uniwersyteckich dla polskich żołnierzy. Prowadził pogadanki i wykłady uniwersyteckie, redagował podręczniki dla żołnierskich szkół powszechnych i zawodowych¹⁵. Zdemobilizowany 5 września 1945 roku kończył swój udział w wojnie z kilkoma odznaczeniami polskimi i francuskimi, m.in. Krzyżem Walecznych, Croix de guerre avec l'étoile de bronze, Croix du combattant, Médaille commémorative française de la guerre 1939–1945.

Inaczej potoczyły się wojenne losy Miroslava Boháčka. Po zamknięciu w listopadzie 1939 roku czeskich szkół wyższych, podobnie jak jego koledzy, został na mocy dekretu Ministerstwa Szkolnictwa i Oświaty urlopowany. Pozbawiony możliwości kontaktu z zagranicznymi specjalistami i literaturą, zainteresował się dziejami prawa krajowego¹⁶, zwłaszcza recepcją prawa rzymskiego na ziemiach czeskich w źródłach średniowiecznych.

Jeszcze przed wojną, w 1936 roku, Boháček objął kierownictwo praskiej redakcji czasopisma czeskich prawników „Všehrd”. W redakcji działał do roku 1942, kiedy to w porozumieniu z redaktorem naczelnym Františkem Čádą (1895–1975) wydawanie czasopisma zostało zawieszona w rezultacie narastającego nacisku niemieckich urzędów na jego zawartość. Boháček redagował także ostatnie dwa roczniki czasopisma „Bulletin de droit tchécoslovaque”¹⁷, a w latach 1942–1945 współredagował czasopismo „Naše věda”.

IV

Sytuacja społeczno-polityczna w sowieckiej strefie wpływów, w której po drugiej wojnie światowej znalazły się Polska i Czechosłowacja położyła się cieniem także na życiu i karierze obu uczonych.

Kiedy Adam Vetulani w 1945 roku podejmował decyzję o powrocie z internowania w Szwajcarii do komunistycznej Polski, nie myślał zapewne o tym, jak negatywnie wpłynie ona na jego kontakty z nauką światową. Spieszył wówczas do ciężko rannej w ostatnich dniach wojny żony, do dwóch małoletnich synów i blisko 80-letniej matki Elżbiety (1867–1948). W trudnym, z powodu strat wojennych, dla Uniwersytetu Jagiellońskiego okresie, niemal natychmiast po powrocie

¹⁵ Wspomnienia z okresu internowania w Szwajcarii zob. Vetulani 1976.

¹⁶ Boháček 1942b; 1942a; 1941.

¹⁷ Czasopismo wydawało Stowarzyszenie Prawników Czechosłowackich (Jednota československých právníků) w latach 1925–1939. Do upadku czasopisma doszło po wejściu okupantów niemieckich w 1939 roku.

do Krakowa, rozpoczął wykłady z prawa kościelnego. W czerwcu następnego roku został mianowany profesorem zwyczajnym prawa kościelnego, a w styczniu 1947 roku profesorem zwyczajnym historii ustroju Polski i prawa polskiego, obejmując po zmarłym Stanisławie Kutrzebie Katedrę Historii Ustroju Polski. Ze stanowiska kierownika tej Katedry, nazwanej później Katedrą Historii Państwa i Prawa Polskiego, odwołano go pod pretekstem zmian organizacyjnych na końcu roku akademickiego 1969/1970¹⁸. W latach 1946/1947 i 1947/1948 był dziekanem Wydziału Prawa UJ. Swoją karierę uniwersytecką zakończył 30 września 1971 roku, odchodząc na emeryturę.

To, że Adama Vetulaniego władze komunistyczne pozostawiły na uniwersytecie, nie oznaczało dla niego spokojnej egzystencji, tak w sferze zawodowej, jak i prywatnej.

Adam Vetulani jeszcze w czasach studenckich związał się z ruchem ludowym i po powrocie do kraju zamierzał kontynuować działalność polityczną. W 1945 roku przystąpił do Polskiego Stronnictwa Ludowego, w którym pełnił funkcję wiceprezesa koła Kraków-Gród¹⁹. Po przesłuchaniach przez Urząd Bezpieczeństwa, związanych z represjami wobec stronnictwa w 1947 roku, wystąpił z jego szeregów i poświęcił się „wyłącznie pracy naukowej”²⁰. Mimo to przez wiele lat pozostawał w kręgu zainteresowania komunistycznego aparatu bezpieczeństwa. Poddawano go intensywnej inwigilacji poprzez podsłuch pokojowy i telefoniczny, kontrolę korespondencji, obserwację, umieszczanie informatorów wśród jego najbliższych znajomych. W oczach ówczesnych władz na niekorzyść Vetulaniego przemawiały jeszcze inne fakty z jego przeszłości – wspomniany już udział w czasie II wojny światowej w walkach na Zachodzie i kontakty z rządem Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźctwie²¹, oraz związki z kardynałem Karolem Wojtyłą i z krakowską kurią biskupią, a zwłaszcza działania w obronie praw Wydziału Teologicznego UJ²². Adam Vetulani ponownie naraził się władzom komunistycznym, przyjmując w 1957 roku funkcję sekretarza generalnego Polskiej Akademii Umiejętności w okresie starań o jej reaktywowanie. Wydawało się wówczas, że Akademia, która pod presją władz, uchwałą Walnego Zgromadzenia z 21 czerwca 1951 roku, zawiesiła działalność, będzie się mogła na fali popaździernikowej odwilży odrodzić²³. Niestety, kilkunastomiesięczne zabiegi wokół zatwierdzenia

¹⁸ Zob. Bartel, Grodziski 2005, s. 11.

¹⁹ Zob. Dereń 2005; Terlecki 2002.

²⁰ Archiwum Nauki Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności (dalej w przypisach AN PAN i PAU), *Adam Vetulani (1901–1976)*, sygn. K III–58, 185, „Życiorys Adama Vetulaniego”, 30 XI 1968.

²¹ Vetulani podczas internowania w Szwajcarii był delegatem Funduszu Kultury Narodowej.

²² Zob. Pieronek 2005.

²³ Do 1952 roku trwały prace nad przygotowaniem struktur PAU do włączenia ich z dniem 1 I 1953 do utworzonej w 1951 Polskiej Akademii Nauk. Zob. Hübner 1994, ss. 174–177; Grodziski 1982.

1. Uroczystość wręczenia Adamowi Vetulanemu insygniów godności doktora honoris causa Uniwersytetu w Strasburgu przez rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego Stefana Grzybowskiego w Auli Collegium Novum UJ, 26 V 1960.

Fot. Edward Węglowski (Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie, *Adam Vetulani (1901–1976)*, sygn. K III-58, 215).

nowego statutu Akademii, podejmowane głównie przez Vetulaniego, nie zakończyły się wówczas sukcesem. Wielce zasłużona dla nauki polskiej instytucja musiała zaczekać na wznowienie swojej działalności do 1989 roku²⁴.

Jedną z szykan zastosowanych przez władze wobec Adama Vetulaniego było odebranie mu możliwości wyjazdów zagranicznych na konferencje i zjazdy, a nawet po odbiór insygniów doktora honoris causa uniwersytetów w Strasburgu (1959) i w Nancy (1961)²⁵. Dotyczyło to także podróży do tzw. krajów demokracji

²⁴ Zob. Skąpski 1991.

²⁵ Poza wyprawą do Strasburga na zjazd Société d’Histoire du Droit w czerwcu 1956 roku, która była epizodem, związanym zapewne z zamieszczeniem politycznym, jakie panowało wówczas w kraju. Zob. Dziurzyńska 2005.

ludowej. Nie zamierzał jednak rezygnować z prawa do swobodnych kontaktów z nauką światową i jego intensywne starania o uzyskanie paszportu zakończyły się wreszcie powodzeniem w maju 1962 roku, kiedy, po raz pierwszy od 1956 roku, wyjechał za granicę – do czeskiej Pragi. Wtedy to miał okazję osobiście poznać Miroslava Boháčka, z którym korespondował już od sześciu lat. Na podróż do krajów Europy Zachodniej czekał jeszcze 2 lata – we wrześniu 1964 roku odwiedził Szwajcarię, potem podróżował już częściej, zwłaszcza do Włoch²⁶. Te ograniczenia Vetulani odczuwał tym boleśniej, im większe sukcesy odnosił w badaniach nad problemami interesującymi szersze grono zagranicznych uczonych. Niestety, choć wieloletnie działania aparatu bezpieczeństwa nie dostarczyły przeciwko niemu ewidentnych dowodów, zakończono je dopiero w 1974 roku, kilka lat po przejściu uczonego na emeryturę²⁷.

Kariera zawodowa Miroslava Boháčka potoczyła się inaczej. Po zakończeniu wojny, latem 1945 roku, Boháček został mianowany profesorem zwyczajnym na Wydziale Prawa UK i skoncentrował się na pracy pedagogicznej²⁸. Niestety, przejście całej władzy w kraju przez komunistów w wyniku przewrotu w lutym 1948 roku, spowodowało wielkie zmiany także w jego życiu. M.in. okazało się, że wykłady z prawa rzymskiego nie były spójne z nową ideologiczną koncepcją kształcenia prawniczego młodzieży, dlatego początkowo je ograniczono, a od września 1949 roku zniesiono. W rezultacie tych poczynań profesorowi Boháčkowi najpierw udzielono urlopu naukowego, później w kwietniu 1951 roku wezwano go, podobnie jak wielu jego kolegów, do poszukania sobie nowego miejsca pracy, najlepiej poza szkolnictwem wyższym. Jednocześnie obniżono mu dotychczasową pensję o połowę.

Po odejściu z uniwersytetu Boháček starał się znaleźć zatrudnienie w swojej dziedzinie. W podobnej sytuacji znalazł się także, wspomniany już wyżej, historyk prawa czeskiego František Čáda, który wcześniej był profesorem Uniwersytetu Masaryka w Brnie. Obaj uczeni znali się z okresu współpracy w redakcji czasopisma „Všehrd”. Szukając nowych możliwości do realizacji swoich naukowych pasji, a także środków do życia, wspólnie wpadli na pomysł skatalogowania rękopisów prawniczych na ziemiach czeskich.

W realizacji tego projektu i wprowadzeniu go do zadań nowo powstałej Czechosłowackiej Akademii Nauk (Československá akademie věd, dalej ČSAV) pomógł im były profesor Čády, akademik Václav Vojtišek (1883–1974). Jako pierwszy dyrektor Archiwum ČSAV doprowadził do utworzenia przy nim Komisji

²⁶ Zniesienie blokady na wyjazdy zagraniczne Vetulaniego wymownie splota się z zakończeniem w maju 1962 roku przez aparat bezpieczeństwa sprawy o kryptonimie „Wenecja”, dotyczącej jego zagranicznych kontaktów. Zob. Dereň 2005, ss. 69–70.

²⁷ Zob. *ibidem*, ss. 63–71; Terlecki 2001; 2002.

²⁸ W okresie dwóch lat przygotował trzy tomy nowego podręcznika. Zob. Boháček 1945; 1946; 1947.

dla Katalogowania Rękopisów (Komise pro soupis rukopisů)²⁹, a Boháček i Čáda zostali jej pierwszymi pracownikami. Wkrótce okazało się, że początkowy projekt trzeba z różnych przyczyn zawęzić³⁰. Najpilniejszym z zadań był opis i skatalogowanie zespołów przede wszystkim instytucji kościelnych (pod zarządkiem państwowym), rękopisów bibliotek pałacowych i zamkowych, skonfiskowanych po drugiej wojnie światowej przez państwo, oraz rękopiśmiennych zbiorów różnego pochodzenia, znajdujących się poza Pragą i Brnem, których zarządcy nie dawali sobie rady z ich katalogowaniem.

W 1955 roku powstał pierwszy wspólny katalog Boháčka i Čády obejmujący rękopisy Śląskiego Instytutu Naukowego (Slezský studijní ústav) w Opawie³¹. Potem zajęli się oni opisem rękopisów ołomunieckiej biblioteki kapitulnej. Niestety, rezultaty ich pracy nie zostały w pełni wykorzystane. Sprawujący pieczę nad tą biblioteką oddział Archiwum Ziemskiego w Opawie nie wydał drukiem katalogu³², a jedynie do swego przewodnika po zespołach archiwalnych włączył prosty spis rękopisów tego zbioru. W 1960 roku Boháček przedstawił rezultaty własnych szczegółowych badań ołomunieckiego zbioru w obszernym studium *Literatura středověkých právních škol v rukopisech kapitulní knihovny olomoucké*³³, które wzbudziło niezwykle zainteresowanie w kraju i zagranicą³⁴. Dwa lata później ukazało się w pełnej wersji i we włoskim przekładzie w czasopiśmie „Studia Gratiana”³⁵. Przyczynił się do tego m.in. Adam Vetulani, zachęcając Boháčka do opublikowania tego studium w jednym z języków zachodnich i proponując pomoc w nawiązaniu kontaktu z redaktorem „Studia Gratiana” – Giuseppe Forchiellim (1885–1969)³⁶. Do najważniejszych odkryć dokonanych w ołomunieckim zbiorze przez Boháčka należy identyfikacja najstarszego znanego do tej pory katalogu bolońskich stacjonariuszy i dotyczących ich przepisów³⁷. Ich powstanie Boháček datował na lata 1274–1276, podczas gdy dotąd znane pochodziły dopiero z pierwszej połowy XIV wieku.

²⁹ Od 1 I 1966 działała pod nazwą: Komisja dla Katalogowania i Badania Rękopisów (Komise pro soupis a studium rukopisů).

³⁰ Przede wszystkim dlatego, że wiele zespołów rękopisów nie było dotychczas zupełnie opracowanych, co nadmiernie spowalniało pracę. Oprócz tego także dlatego, że było konieczne dostosowanie własnych prac pracowników oddziału rękopisów do zadań, które stawiało przed pracownią szersze środowisko naukowe.

³¹ Boháček, Čáda 1955.

³² Zbiór ten do dziś nie doczekał się odpowiedniego katalogu.

³³ Boháček 1960.

³⁴ O czym świadczą sprawozdania i recenzje: Kejř 1961; Klabouch 1961; Spunar 1962; Urfuf 1961, a zagranicą m.in. recenzja: Vetulani 1961.

³⁵ Boháček 1962.

³⁶ Świadczy o tym m.in. list Vetulaniego do Boháčka z 3 VII 1960. Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, v.v.i. (dalej w przypisach: MÚA), fond *Miroslav Boháček*, kart. č. 10, inv. č. 455.

³⁷ Zob. Boháček 1957; 1958; 1966.

Największym i najważniejszym zbiorem rękopisów, który opracowali Boháček i Čáda były średniowieczne rękopisy dzisiejszej Biblioteki Naukowej (Vědecká knihovna) w Ołomuńcu. Zadanie to rozpoczęli w 1953 roku, a dokonczyli tuż przed śmiercią Čády w 1975 roku. Mimo że chodziło o bardzo cenny zbiór, biblioteka nie potrafiła doprowadzić do opublikowania katalogu, a do jego wydania doszło dopiero w latach 1994–1998 w Niemczech³⁸, niestety, obaj autorzy nie doczekali tej chwili. Nie zniechęciło to Boháčka i po ukończeniu katalogu rękopisów średniowiecznych opracował mniej szczegółowy spis rękopisów nowożytnych, który do dziś pozostaje jedynie w postaci mało dostępnego maszynopisu³⁹.

Boháček miał udział także w innym ważnym odkryciu. W trakcie przygotowywania katalogu rękopisów biblioteki pałacowej Khuenburgów w Mladej Vožicy⁴⁰, znalazł cztery hiszpańskie sztuki teatralne z drugiej połowy XVII wieku, które jego kolega – historyk literatury, krytyk i eseista, profesor Václav Černý (1905–1987) zidentyfikował jako dzieła hiszpańskiego dramaturga XVII wieku Pedra Calderóna. Między nimi była sztuka *El Gran Duque de Gandia*, zachowana jedynie w mladovožickim rękopisie R 13⁴¹.

V

Dorobek naukowy Vetulaniego i Boháčka spotykał się z uznaniem nie tylko w polskich i czeskich, ale także w międzynarodowych kręgach naukowych. Bibliografia prac Adama Vetulaniego liczy ponad 330 pozycji⁴². Głównymi dziedzinami jego zainteresowań naukowych były dzieje Kościoła i prace nad źródłami prawa kanonicznego, średniowieczna kultura prawna w Polsce i w Europie Środkowej, historia ustroju i prawa polskiego oraz wydawnictwa źródłowe. Szczególnie zajmowały go badania nad *Dekretem Gracjana*⁴³. Nie zaniedbywał ich nawet w niesprzyjających warunkach wojennych podczas internowania w Szwajcarii. Efektem tej pracy było studium „Gratien et le droit romain”⁴⁴. Do tej problematyki powrócił po wojnie, stawiając m.in. tezę o powstaniu *Dekretu* najpóźniej ok. 1120 roku oraz o istnieniu jego pierwotnej wersji, bez fragmentów prawa rzymskiego (z ok. 1105 roku)⁴⁵.

³⁸ Boháček, Čáda 1994; 1998.

³⁹ Boháček w następnych latach zwracał uwagę na cenne rękopisy z tego zbioru w odrębnych artykułach. Zob. Straňák, Kejř 2000.

⁴⁰ Boháček 1961.

⁴¹ *Ibidem*, s. 15. Zob. także: Černý 1961.

⁴² Zob. Malec 1975; Uruszczak 1996.

⁴³ Zob. Bartel 1968; 1975; Uruszczak 2005; 1998; Pieronek 1995; Wiegand 2000.

⁴⁴ Vetulani 1946–1947.

⁴⁵ M.in.: Vetulani 1955a; 1955b; 1959; 1973; Vetulani, Uruszczak 1973; 1976.

2. Uroczystość wręczenia Miroslawowi Boháčkowi Medalu Františka Palackiego. Na pierwszym planie od lewej stoją Miroslav Boháček i František Šorm – prezes Czechosłowackiej Akademii Nauk, 10 IX 1969 (Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, v.v.i., fond *Miroslav Boháček*, kart. č. 36, inv. č. 877)

Adam Vetulani był członkiem licznych towarzystw naukowych polskich i zagranicznych oraz laureatem nagród, m.in. Kasy im. Józefa Mianowskiego w 1935 i Fundacji Alfreda Jurzykowskiego w 1976 roku. Dowodem uznania jego autorytetu na forum międzynarodowym są wspomniane już doktoraty honoris causa nadane mu przez uniwersytety w Strasburgu i Nancy, a w 1972 roku także przez Uniwersytet w Peczu oraz ciągłe żywe zainteresowanie jego twórczością⁴⁶.

Prace Miroslava Boháčka są do dziś bardzo cenione za dogłębną prawniczą analizę i wnikliwe badanie źródeł. Jego bibliografia liczy ponad 80 pozycji, przede wszystkim z zakresu prawa rzymskiego i jego recepcji na ziemiach czeskich oraz kodykologii⁴⁷. Chociaż Boháček po 1948 roku nigdy nie podróżował poza granice Czechosłowacji, zapraszano go do współpracy w kilku międzynarodowych projektach. Jednym z nich były badania, wspomnianego już wyżej, kanonicznopraw-

⁴⁶ Zob. Uruszczak 2005, s. 29.

⁴⁷ Zob. Straňák, Kejř 2000.

nego zbioru, tzw. *Dekretu Gracjana*. Następnie w ramach projektu IRMAE⁴⁸ przeprowadził badania źródeł do dziejów uniwersytetu praskiego, oraz napisał dzieło swego życia – studium o wpływie prawa rzymskiego na prawo Czech i Moraw.

Na krótką wzmiankę zasługuje też związek Boháčka ze specjalistycznym czasopiśmie „*Studie o rukopisech*”, poświęconym wyłącznie problematyce kodykologicznej. Był obecny przy jego narodzinach, a potem redagował je przez kolejnych dziesięć lat. Chociaż pierwotnie było pomyślane jako wydawnictwo ciągle nieregularne, Boháčkowi udało się wydawać je corocznie.

ČSAV doceniła pracę Boháčka po raz pierwszy dopiero w 1966 roku, kiedy ponownie po 15 latach został zaliczony do grona pracowników naukowych. Następnie, w 1969 roku, otrzymał Medal Františka Palackiego za zasługi dla rozwoju nauk społecznych.

Vetulani i Boháček żyli w szczęśliwych związkach małżeńskich, ale nie ominęły ich traumatyczne doświadczenia w życiu rodzinnym. Polski uczoney w tragicznych okolicznościach stracił młodszego syna⁴⁹, a jego żona, ciężko ranna w ostatnich dniach wojny, była częściowo sparaliżowana. Córka Boháčka, w związku z bezprawnym przekroczeniem w 1951 roku granicy Czechosłowacji, była aresztowana i więziona⁵⁰.

VI

Praca naukowa, w związku z wspomnianymi wyżej szykanami, nie mogła dawać Vetulaniemu i Boháčkowi pełnej satysfakcji. Brakowało w niej istotnego elementu, jakim jest możliwość osobistego kontaktu i wymiany myśli z szerokim, międzynarodowym gronem specjalistów, nawet, paradoksalnie, w ramach tzw. krajów demokracji ludowej. Ten brakujący element, do pewnego stopnia, zastępowała wzajemna wymiana listów.

Kontakty korespondencyjne Vetulaniego i Boháčka były najintensywniejsze w pierwszej połowie lat 60. XX wieku, a zwłaszcza w roku 1962 (15 listów), w którym Adam Vetulani odwiedził Pragę, gdzie 22 kwietnia wygłosił wykład *Program i funkcja uniwersyteckiej nauki prawa w planach Kazimierza Wielkiego*. Wtedy to doszło do osobistego spotkania obu uczonych, które potem wspominali w wielu listach. W jednym z nich Vetulani pisał, że prowadzone wówczas rozmowy:

niestety były za krótkie, by omówić wszystkie interesujące nas wspólnie problemy związane z dziejami średniowiecznej myśli prawniczej (31 V 1962),

⁴⁸ *Ius Romanum Medii Aevi* – obliczona na szereg tomów publikacja, poświęcona dziejom prawa rzymskiego i jego nauki w średniowiecznej Europie. Zob. Vetulani 1963.

⁴⁹ Jan Vetulani, asystent przy Katedrze Prawa Karnego UJ, 18 VI 1965 utonął w Dunajcu podczas spływu kajakowego.

⁵⁰ Libuše Boháčková zamierzała wyjechać do Londynu do swojego narzeczonego. Zob. Straňák a kol. 2000, ss. 43–46.

Kraków, 31 maja 1962 (13)

Wielce łaskawi Panistwo,

Smieścimy, by jeszcze raz jak najserdeczniej podziękować za ten miły chwilek, które spędziliśmy w Pradze, w gościnnym domu Łaskawych Panistów. Należy one do naszych najmilszych praktycznych wspomnień. Jestem szczególnie szczęśliwy, że po tylu latach korespondencyjnego kontaktu mogłem być osobiscie zetknąć się z wielce szanowanym Panem Profesorem i tak wiele skorzystać z rozważań, które miały być krótkie, by omdnie wyprętkie interesujące nas wspólnie problemy związane z dziejami średnio-wiecznej myśli prawniczej.

Daczymy wyraz wysokiego pozdrowienia; serdeczne
pozdrowienia

Irena i Adam Vetulani

3. Karta pocztowa Ireny i Adama Vetulanych do Miroslava Boháčka, Kraków, 31 V 1962 (Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, v.v.i., fond Miroslav Boháček, kart. č. 10, inv. č. 455 – Vetulani Adam)

na co Boháček odpowiadał: „rozhovory z Vámi mi poskytly mnoho podnětů k přemýšlení” (11 VI 1962). Obaj inspirowali się wzajemnie do podejmowania nowych wyzwań naukowych. I tak pięknym akcentem są w tej korespondencji starania Vetulaniego wokół sprawy opublikowania studium Boháčka *Literatura středověkých právních škol v rukopisech kapitulní knihovny olomucké* (1958) w którymś z prestiżowych zachodnich czasopism, aby udostępnić je w ten sposób szerszemu kręgowi badaczy⁵¹. To studium Boháčka stało się dla Vetulaniego impulsem do uporządkowania i opracowania materiału dotyczącego średniowiecznych prawniczych rękopisów kapituły katedralnej w Płocku, zgromadzonego jeszcze przed II wojną światową (21 IV 1962). Z kolei Boháček w opublikowanej pracy Vetulaniego *Początki oficjalatu biskupiego w Polsce*⁵² znalazł cenny przegląd literatury i bodziec do porównań stosunków polskich z czesкими (17 VII 1962).

Obaj uczeni drogą korespondencyjną informowali się o nowo wydanych publikacjach, zwłaszcza zachodnich, przesyłali sobie nadbitki i mikrofilmy rękopisów, przeprowadzali kwerendy w archiwach i bibliotekach, wymieniali uwagi

⁵¹ Zob. przyp. 34.

⁵² Vetulani 1939.

4. Karta pocztowa Miroslava Boháčka do Adama Vetulaniego, [Prah], 12 XII 1975 (Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie, *Adam Vetulani (1901–1976)*, sygn. K III-58, 225)

na temat swych prac. Poprzez recenzowanie wzajemne swoich prac – Boháček w „Listach filologicznych”, Vetulani w „Czasopiśmie Prawno-Historycznym” – udostępniali wiedzę o nich szerszemu gronu specjalistów.

W omawianych listach niewiele miejsca zajmują sprawy osobiste. Boháček pisze kilka razy o stanie swego zdrowia, m.in. o operacji przepukliny (12 IV 1964) i o wysokim ciśnieniu (14 II 1966). Vetulani w krótkich słowach informuje m.in. o wypadku samochodowym, któremu uległ na wakacjach w 1963 roku (20 IX 1963), o bólu po śmierci syna (6 II 1966) i po śmierci żony (9 XI 1975).

W drugiej połowie lat 60., a zwłaszcza w latach 70. XX wieku, wzajemna korespondencja jest już mniej intensywna i zmienia charakter – informuje o kolejnych publikacjach obu uczonych i ich odgłosach w recenzjach, a także, dość regularnie, zawiera po prostu życzenia świąteczne. Z tego okresu warto może przytoczyć wymowny fragment listu Adama Vetulaniego z 16 XII 1968 roku, napisany po półrocznej przerwie w korespondencji z Boháčkem:

Miałem nadzieję, że uda mi się odwiedzić Pragę z okazji uroczystości związanych z 50-leciem odzyskania niepodległości i pełnej suwerenności przez Republikę Cze-

chosłowacką. Niestety okoliczności, którymi byliśmy wstrząśnięci, spowodowały zaniechanie zjazdu historycznego, w którym miałem uczestniczyć.

VII

Przygotowywana do druku korespondencja Adama Vetulaniego z Miroslavem Boháčkiem jest przechowywana w spuściznie Boháčka w Instytucie Masaryka i Archiwum Akademii Nauk Republiki Czeskiej (Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, v.v.i.)⁵³ oraz w podzielonej między dwa archiwa spuściznie Vetulaniego – w Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego⁵⁴ i w Archiwum Nauki Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności⁵⁵. Pochodzi z lat 1956–1975 i ogółem liczy 96 listów i kart pocztowych: 56 Vetulaniego do Boháčka i 40 Boháčka do Vetulaniego. Jest nie tylko interesującym przyczynkiem do biografii obu uczonych, ale także cennym źródłem do poznania historii polskich i czeskich badań średniowiecznych rękopisów prawniczych.

Prof. Stanisław Grodziski, pisząc o wydawnictwach źródłowych, wyraził pogląd, że ich „naukowa użyteczność jest znacznie dłuższa niż prac monograficznych”⁵⁶. Jest to opinia bliska osobom realizującym wspólny polsko-czeski projekt badawczy, w tym także nam, jako autorkom przygotowywanej publikacji.

BIBLIOGRAFIA

BARTEL Wojciech Maria

1968: Dekret Gracjana w świetle najnowszych badań. [W:] *W czterdziestą rocznicę habilitacji prof. dr. Adama Vetulaniego. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego CXCII, Prace Prawnicze*, z. 37, ss. 103–108 (skrót referatu).

1975: Adam Vetulani. *Analecta Cracoviensia* VII, ss. 153–177.

BARTEL Wojciech Maria, GRODZISKI Stanisław

2005: Adam Vetulani 1901–1976. [W:] *Adam Vetulani 1901–1976. Materiały z Posiedzenia Naukowego PAU w dniu 16 listopada 2001 r.* Pod redakcją Rity Majkowskiej. Kraków: Polska Akademia Umiejętności. ISBN 83-60183-08-2, ss. 9–12 („W Służbie Nauki”, nr 10).

⁵³ MÚA, fond *Miroslav Boháček*, kart. č. 10, inv. č. 455.

⁵⁴ Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, „Spuścizna Adama Vetulaniego”, sygn. Sp. 112/59 – Miroslav Boháček.

⁵⁵ AN PAN i PAU, *Adam Vetulani (1901–1976)*, sygn. K III–58, 215.

⁵⁶ Grodziski 2005, s. 8.

BOHÁČEK Miroslav

- 1924a: Note esegetiche. *Annali del Seminario Giuridico della R. Università di Palermo* XI. Cortona, ss. 329–384.
- 1924b: *Římské právní proky v právní knize brněnského písaře Jana*. Praha („Práce ze semináře českého práva na Karlově univerzitě v Praze“ č. 9).
- 1925: *Ademptio legati*. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského. („Knihovna právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě“ č. 10).
- 1938: *Actio negatoria. K dějinám zápůrčí žaloby*. Praha: Česká akademie věd a umění („Rozpravy České akademie věd a umění“ č. 85).
- 1941: Právněhistorické poznámky na okraj „Tkadlečka“. *Časopis českých právníků Všehrd* 22, ss. 104–114.
- 1942a: Festschrift der Leipziger Juristenfakultät für Heinrich Siber (Recenze s dalšími kritickými poznámkami k textu brněnské právní knihy). *Sborník věd právních a státních* 42, ss. 185–193.
- 1942b: Několik poznámek k problému pupillární substitute. *Sborník věd právních a státních* 42, ss. 114–143.
- 1945: *Nástin přednášek o soukromém právu římském. I. Úvod – Práva věcná*. Praha: Nákladem vlastním.
- 1946: *Nástin přednášek o soukromém právu římském. II. Právo obligační. Právo dědické*. Praha: Nákladem vlastním.
- 1947: *Nástin přednášek o soukromém právu římském. III. Část všeobecná*. Praha: Nákladem vlastním.
- 1957: Zur Geschichte der Stationarii von Bologna. [W:] *Symbolae Raphaeli Taubenschlag dedicatae* II. Varsaviae–Vratislaviae: Ossolineum, ss. 241–295 (*Eos* XLVII 1956, 2).
- 1958: Neznámý statut boloňské univerzity o stacionářích v rukopise kapitulní knihovny olomoucké. *Sborník Krajského vlastivědného musea v Olomouci*, oddíl B, III/1955, Olomouc, ss. 233–238.
- 1960: *Literatura středověkých právních škol v rukopisech kapitulní knihovny olomoucké*. Praha: Československá akademie věd. („Rozpravy ČSAV. Řada společenských věd“ 70: 1960, seš. 7).
- 1961: Rukopisy mladovožické zámecké knihovny. *Sborník Národního musea v Praze. Řada C – literární historie*, sv. VI, seš. 1–2, ss. 1–74.
- 1962: Le opere delle scuole medievali di diritto nei manoscritti della Biblioteca del Capitolo di Olomouc. *Studia Gratiana* VIII, ss. 305–421.
- 1966: Nuova fonte per la storia degli stazionari bolognesi. *Studia Gratiana* IX, ss. 407–460.

BOHÁČEK Miroslav, ČÁDA František

- 1955: *Soupis rukopisů Slezské studijní knihovny v Opavě*. Opava: Slezský studijní ústav („Publikace Slezského studijního ústavu v Opavě“ XIII).
- 1994: *Beschreibung der mittelalterlichen Handschriften der Wissenschaftlichen Staatsbibliothek von Olmütz*. Bearbeitet von Franz u. Maria Schäfer, hrsg. von Hans-Bernard

Harder u. Hans Rothe, Köln–Weimar–Wien: Böhlau Verlag. ISBN 3-412-13093-1 („Bausteine zur slavischen Philologie und Kulturgeschichte Reihe C, Bibliographien. Neue Folge” Bd. I).

1998: *Beschreibung der mittelalterlichen Handschriften der Wissenschaftlichen Staatsbibliothek von Olmütz. Registerband.* Herausgegeben von Hans Rothe, Köln–Weimar–Wien: Böhlau Verlag. ISBN 3-412-03598-X („Bausteine zur slavischen Philologie und Kulturgeschichte Reihe C, Bibliographien. Neue Folge” Bd. II).

CAJTHAML Petr, ĎURČANSKÝ Marek

2014: Problematyka digitalizacji i udostępniania historycznych zbiorów, zawierających dane osobowe na przykładzie ewidencji słuchaczy szkół wyższych. [W:] *Zarządzanie procesem digitalizacji oraz prawne aspekty udostępniania kopii cyfrowych. Materiały z konferencji zorganizowanej przez Archiwum Nauki PAN i PAU oraz Komisję Historii Nauki PAU 24 października 2011 roku w Krakowie.* Pod redakcją Tomasza Filipa. Kraków: Polska Akademia Umiejętności. ISBN 978-83-7676-186-2, ss. 83–86.

ČERNÝ Václav

1961: Un drame inconnu de Calderón, nouvellement découvert en Bohême. *Sborník Národního musea v Praze, řada C, sv. VI, seš. 1–2, ss. 75–105.*

DEREŃ Bolesław

2005: Adama Vetulaniego doświadczenia ludowe. [W:] *Adam Vetulani 1901–1976. Materiały z Posiedzenia Naukowego PAU w dniu 16 listopada 2001 r.* Pod redakcją Rity Majkowskiej. Kraków: Polska Akademia Umiejętności. ISBN 83-60183-08-2, ss. 63–71 („W Służbie Nauki”, nr 10).

ĎURČANSKÝ Marek

2004: Członkostwo zagraniczne polskich i czeskich uczonych w akademiach narodowych: PAU i ČAVU. *Prace Komisji Historii Nauki PAU VI, ss. 177–207.*

2007: Szkoła historyczna Golla i jej przedstawiciele (Goll, Pekař, Bidlo) na tle stosunków czesko-polskich. *Prace Komisji Historii Nauki PAU VIII, ss. 237–269.*

2011a: Archiwa specjalistyczne i ich rola w gromadzeniu źródeł do historii nauki w Republice Czeskiej. [W:] *Archiwa dla nauki. Dlaczego nauce są potrzebne archiwa naukowe? Materiały z konferencji zorganizowanej przez Archiwum Nauki PAN i PAU, Komisję Historii Nauki PAU oraz Oddział Krakowski Stowarzyszenia Archiwistów Polskich 16 listopada 2007 roku, Kraków.* Pod redakcją Tomasza Filipa. Kraków: Polska Akademia Umiejętności. ISBN 978-83-7676-098-8, ss. 41–50.

2011b: Czeskie archiwa specjalistyczne – digitalizacja i spuścizny. [W:] *Archiwa, biblioteki, muzea wobec nowych wyzwań w dobie digitalizacji. Materiały z konferencji zorganizowanej przez Archiwum Nauki PAN i PAU oraz Komisję Historii Nauki PAU 3 grudnia 2010 roku, Kraków.* Pod redakcją Tomasza Filipa. Kraków: Polska Akademia Umiejętności. ISBN 978-83-7676-099-5, ss. 41–50.

ĎURČANSKÝ Marek, SKRZYŃSKI Tomasz

2006: Dodatek k edicím listů Jana Baudouina de Courtenay Adolfovi Černému. [W:] *Slovanství a věda v 19. a 20. století*. Praha: Archiv Akademie věd České republiky. ISSN 1213-7928, ISBN 80-86404-14-5, ss. 227-269 („Práce z Archivu Akademie věd“, řada A, sv. 8).

DZIURZYŃSKA Ewa

2005: Wokół francuskich doktoratów honoris causa Adama Vetulaniego. [W:] *Adam Vetulani 1901–1976. Materiały z Posiedzenia Naukowego PAU w dniu 16 listopada 2001 r.* Pod redakcją Rity Majkowskiej. Kraków: Polska Akademia Umiejętności. ISBN 83-60183-08-2, ss. 45–62 („W Służbie Nauki“, nr 10).

2010: „Między Krakowem a Pragą. Tadeusz Kowalski (1889–1948) – Jan Rypka (1886–1968) – Bedřich Hrozný (1879–1952). Z dziejów współpracy polskich i czeskich orientalistów” – wystawa w Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie (22 czerwca–16 października 2007), *Krakowski Rocznik Archiwalny XVI*, ss. 188–192.

2012: České akcenty v korespondenci Tadeusze Kowalského. *Práce z dějin Akademie věd* roč. 4 (2012), č. 1, ss. 43–81.

DZIURZYŃSKA Ewa, ĎURČANSKÝ Marek, KODERA Pavel

[oprac.] 2007: *Korespondencja Tadeusza Kowalskiego z Janem Rypką i Bedřichem Hroznym*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności. ISBN 978-83-60183-51-9.

GRODZISKI Stanisław

1982: Z dziejów organizacji nauki w Krakowie 1952–1958. *Studia Historyczne XXV*, z. 2, ss. 291–306.

2005: Przedmowa. [W:] *Adam Vetulani 1901–1976. Materiały z Posiedzenia Naukowego PAU w dniu 16 listopada 2001 r.* Pod redakcją Rity Majkowskiej. Kraków: Polska Akademia Umiejętności. ISBN 83-60183-08-2, ss. 7–8 („W Służbie Nauki“, nr 10).

HÜBNER Piotr

1994: *Siła przeciw rozmowi... Losy Polskiej Akademii Umiejętności w latach 1939–1989*. Kraków: Wydawnictwo i Drukarnia „Secesja”. ISBN 83-86077-06-9.

KEJŘ Jiří

1961: Miroslav Boháček: Literatura středověkých právních škol v rukopisech kapitulní knihovny olomoucké. „Rozprawy ČSAV, řada společenských věd“, ročník 70, sešit 7, Praha 1960, stran 87 [rec.]. *Právněhistorické studie* 7, ss. 343–349.

KLABOUCH Jiří

1961: Miroslav Boháček: Literatura středověkých právních škol v rukopisech kapitulní knihovny olomoucké. (Rozprawy ČSAV, řada SV, ročník 70, seš. 7, Praha 1960, stran 87) [rec.]. *Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis* II/1, ss. 159–162.

MACIUK Marcin, LASKOSZ Joanna [współpr. CHODĚJOVSKÝ Jan, ĎURČANSKÝ Marek]

2013: *By wznieść się ponad szczyty... Z kontaktów uczonych polskich, czeskich i słowackich w XX w. 10 lat współpracy Archiwum Nauki PAN i PAU, Masarykův ústav a Archiv AV ČR*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności. ISBN 978-83-7676-166-4.

MALEC Jerzy

1975: Bibliografia prac Adama Vetulaniego za lata 1923–1973. *Analecta Cracoviensia* VII, ss. 203–221.

PIERONEK Tadeusz

1995: Studia Adama Vetulaniego nad Dekretem Gracjana w Polsce. [W:] *Dawne prawo i myśl prawnicza. Prace historyczno-prawne poświęcone pamięci Wojciecha Marii Bartla*. Pod redakcją Jerzego Malca, Wacława Uruszczaaka. Kraków: Uniwersytet Jagielloński. ISBN 83-86575-10-7, ss. 103–108.

2005: Głos Adama Vetulaniego w obronie praw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. [W:] *Adam Vetulani 1901–1976. Materiały z Posiedzenia Naukowego PAU w dniu 16 listopada 2001 r.* Pod redakcją Rity Majkowskiej. Kraków: Polska Akademia Umiejętności. ISBN 83-60183-08-2, ss. 37–43 („W Służbie Nauki”, nr 10).

SKĄPSKI JÓZEF

1991: Sprawozdanie Sekretarza Generalnego Józefa Skąpskiego przedstawione na uroczystym posiedzeniu publicznym Polskiej Akademii Umiejętności w dniu 3 maja 1990. *Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności* 1989/1990, ss. 47–63.

SPUNAR Pavel

1962: Inventář rukopisů olomoucké kapitulní knihovny [rec.]. *Listy filologické* 85, s. 224.

STRAŇÁK Dušan a kol.

2000: *Život a působení profesora Miroslava Boháčka*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta. ISBN 80-85889-36-6 („Memorabilia iuridica” sv. 4).

STRAŇÁK Dušan, KEJŘ Jiří

2000: Bibliografie profesora M. Boháčka. [W:] STRAŇÁK Dušan a kol., *Život a působení profesora Miroslava Boháčka*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta. ISBN 80-85889-36-6, ss. 107–112 („Memorabilia iuridica” sv. 4).

TERLECKI Ryszard

2001: Profesor Adam Vetulani i jego kontakty z emigracją oraz Kościołem w dokumentach Służby Bezpieczeństwa. [W:] *Jezuicka ars historica. Prace ofiarowane Księdzu Profesorowi Ludwikowi Grzebieniowi SJ*. Pod redakcją Marka Ingłota SJ, Stanisława Obirka SJ. Kraków: Wydawnictwo WAM. ISBN 83-7097-822-3; Wyż-

sza Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna, „IGNATIANUM”. ISBN 83-88209-25-6, ss. 559–571.

2002: *Profesorowie UJ w aktach UB i SB*. Kraków: Wydawnictwo Literackie. ISBN 83-08-03211-7.

URFUS Valentin

1961: Boháček Miroslav, *Literatura středověkých právních škol v rukopisech kapitulní knihovny olomoucké*. „Rozpravy ČSAV, řada společenských věd 70”, seš. 7. Praha 1960, ss. 74–80 [rec.]. *Časopis Společnosti přátel starožitností* 69, s. 57.

URUSZCZAK Waclaw

1996: Bibliografia prac profesora Adama Vetulaniego (+1976). Uzupełnienia z lat 1974–1990. *Analecta Cracoviensia* XXVIII, ss. 637–641.

1998: Adam Vetulani (1901–1976) – historyk prawa kanonicznego, *Czasopismo Prawno-Historyczne*, z. 1, ss. 179–189.

2005: Adam Vetulani – badacz dziejów prawa kanonicznego i instytucji Kościoła. [W:] *Adam Vetulani 1901–1976. Materiały z Posiedzenia Naukowego PAU w dniu 16 listopada 2001 r.* Pod redakcją Rity Majkowskiej. Kraków: Polska Akademia Umiejętności. ISBN 83-60183-08-2, ss. 21–29 („W Służbie Nauki”, nr 10).

VETULANI Adam

1927: *Le Grand Chapitre de Strasbourg (Dès origines à la fin du XIIIe siècle)*. Strasbourg: Impr. Alsacienne („Collection d'études sur l'histoire du droit et des institutions de l'Alsace”, II).

1939: Początki oficjalatu biskupiego w Polsce. *Nova Polonia Sacra* III [Osobne odb. Kraków 1934].

1946–1947: Gratien et le droit romain. *Revue historique de droit français et étranger* 24–25, Paris, ss. 11–48.

1955a: *Dekret Gracjana i pierwsi dekretyści w świetle nowego źródła*. Wrocław: Ossolineum, (ss. 133–144 napisał Ryszard Gansiniec).

1955b: Nouvelles vues sur le Décret de Gratien. [W:] *La Pologne au Xe Congrès International des sciences historiques à Rome*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, ss. 83–105.

1959: Le Décret de Gratien et les premiers décrétistes à la lumière d'une source nouvelle. *Studia Gratiana* VII, ss. 273–353.

1961: Boháček Miroslav, *Literatura středověkých právních škol v rukopisech kapitulní knihovny olomoucké*. „Rozpravy Československé akademie věd 70”, 7, Praha 1960, ss. 87 [rec.]. *Czasopismo prawno-historyczne*, XIII, z. 1, ss. 197–200.

1963: „Nowy Savigny” *Ius Romanum Medii Aevi Pars* I, 1a–d. *Czasopismo Prawno-Historyczne* XV, z. 1, ss. 267–276.

1973: *Decreti Abbreviatio Parisiensis*. *Analecta Cracoviensia* III, ss. 363–381.

1976: *Poza płomieniami wojny. Internowani w Szwajcarii 1940–1945*. Warszawa: Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej.

VETULANI Adam i URUSZCZAK Waclaw

1973: Dzieło dekretysty Omnibona w rękopisie Biblioteki Miejskiej w Cambrai. *Analecta Cracoviensia* IV, ss. 239–266.

1976: L'œuvre d'Omnebene dans le MS 602 de la Bibliothèque municipale de Cambrai. [W:] *Proceedings of the Fourth International Congress of Medieval Canon Law*. Toronto 21–25 August 1972. Stephan Kuttner (ed.). Città del Vaticano: Biblioteca Apostolica Vaticana, ss. 11–26 („Monumenta Iuris Canonici”, Series C: Subsidia vol. 5).

WIEGAND Rudolf

2000: Der polnische Beitrag für die Erforschung der klassischen Kanonistik und die internationale Wissenschaft. [W:] *Canon Law. A Basic Collection a współczesne prawo kanoniczne. Materiały II Międzynarodowego Sympozjum Prawa Kanonicznego – zorganizowanego przez Katedrę Prawa Kanonicznego Wydziału Teologii Uniwersytetu Opolskiego w Opolu 25 III 1998*. Pod redakcją Bronisława Wenanty Zuberta OFM. Opole: Uniwersytet Opolski – Wydział Teologii. ISBN 83-88071-22-X, ss. 31–49 (Uniwersytet Opolski – Wydział Teologii, Sympozja 37).

ŻUKOWSKI Przemysław M.

2014: *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, t. II: 1780–2012*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, ISBN 978-83-233-3663-1.

Abstract

“The correspondence between Adam Vetulani and Miroslav Boháček” – a source publication worked out in cooperation of the Polish Academy of Arts and Sciences and the Academy of Sciences of the Czech Republic

The presentation held on May 9, 2012 in PAU Commission on the History of Science aimed to acquaint the audience with the results of the collaboration between the Archive of Science of Polish Academy of Sciences and of the Polish Academy of Arts and Sciences in Cracow and the Masaryk Institute and Archives of the Academy of Sciences of the Czech Republic. The project called “Czech-Polish scientific and cultural contacts in the 19th and 20th centuries” covers the forthcoming edition of the correspondence between Professors Adam Vetulani (1901–1976) and Miroslav Boháček (1899–1982).

Both men were shaped mainly by their university professors. For Vetulani it was Professor Stanisław Kutrzeba from the Law Faculty of the Jagiellonian University in Cracow. Boháček, who studied at the Faculty of Law of Charles University in Prague, was mainly influenced by Professor Josef Vančura. Scholarships to foreign universities also had significant influence on their future scientific focus. Vetulani studied in Prague, Paris and Strasbourg, Boháček went to Palermo. Both of them used their

fellowship experience to prepare their habilitation writings. Second World War ceased their promising careers – Vetulani's at the Jagiellonian University, Boháček's at the Charles University.

They experienced the war in rather different ways. Vetulani had been drafted into the army. After having fought in France, he was interned in Switzerland, where he organized different levels of education for Polish soldiers kept there. Boháček spent the war on intensive studies of Czech legal sources, focusing on the influence of Roman law on Czech legal culture.

After the war, during a short period of freedom, both of them went back to their faculties. Both were appointed regular professors, but political changes caused major changes in their lives. The study of Roman law was no longer desirable in the Czechoslovak Republic, which was the reason why Boháček had to leave university. After several years of insecurity, he found refuge in the newly formed Commission for Cataloguing and Study of Manuscripts at the Archives of the Czechoslovak Academy of Sciences, where, along with František Čáda, he created the catalogue of manuscripts held in the Library of the Silesian Studies Institute in Opava (1955), the inventory of manuscripts held in Chapter Library in Olomouc (1960) and especially the catalogue of medieval manuscripts of Scientific Library in Olomouc (1953–1975). Vetulani, who was the Dean of the Faculty of Law of the Jagiellonian University during the years of 1946/1947 and 1947/1948, worked there until the academic year 1970/1971.

Until their retirement both were under pressure and harassment from the state security service. They were denied contact with researchers from Western Europe, their travelling abroad was made difficult. Yet, during Vetulani's stay in Prague in 1962, they met and dealt with a number of issues in the field of medieval legal culture.

They used mutual correspondence to inform each other of new – mainly western – literature, they exchanged reprints of their own works, microfilms, shared experience from libraries and archives, and exchanged views on the subject of their work. The *Decretum Gratiani* was a shared topic for both of them, mainly the question of identification of extant manuscripts of the text.

Their correspondence from the years 1956–1975 is kept in three locations: Boháček's personal legacy collection is in Prague at the Masaryk Institute and Archives of the Academy of Sciences of the Czech Republic; Vetulani's personal legacy collection is stored at the Jagiellonian University Archives and at the Archive of Science of Polish Academy of Sciences and of the Polish Academy of Arts and Sciences in Cracow. The forthcoming edition includes 96 letters and postcards: 56 from Vetulani to Boháček and 40 from Boháček to Vetulani. The edition not only contributes to the biography of both scientists in an interesting way, but also represents a valuable resource for understanding the development of the research of the Czech and Polish medieval legal manuscripts.

Keywords: Adam Vetulani, Miroslav Boháček, Polish-Czech scholarly contacts, history of law, publication of correspondence